

Lärandeteorier och specialpedagogisk verksamhet

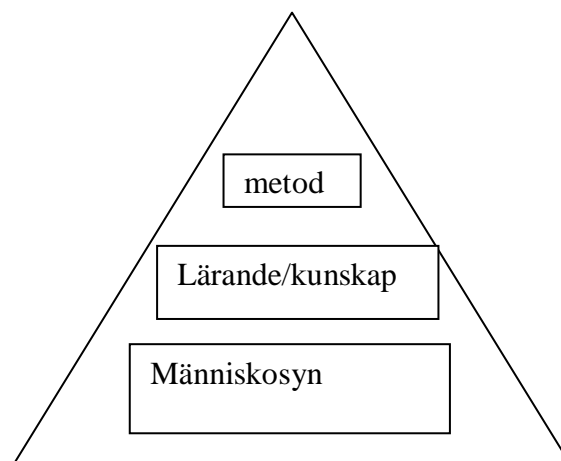
Föreläsningen finns på kursportalen.

Ann-Charlotte Lindgren

Vad är en teori?

- En provisorisk, obekräftad förklaring
- Tankemässig förklaring, i motsats till praktisk förklaring
- Antagande som förklarar verkligheten
- Ett system av lärosatser
- Starkaste sannolikhetsgrad som kan nås inom vetenskapen

Empirisk positivism/Behaviorism -----postmoderna teorier

Paradigmskifte i kunskapssyn (Sommer)

Teorier är aldrig neutrala – teorier speglar alltid de ideologier som finns i den tid man lever i. Påverkas av den tid man lever i.

Specialpedagogiken är tvärvetenskaplig – hämtar influenser från olika kunskapsområden (medicin och psykologi). Men sociologi och filosofi påverkar också till en viss grad. (Gillberg/Kärve). Vem har tolkningsföreträde? Vems syn på barnet gäller?

Specialpedagogiken skapas i samspelet mellan individer, den närmiljö de vistas i och samhälle. Därför innefattar specialpedagogisk verksamhet:

- Individperspektiv men också samhälls, organisations- och didaktiska perspektiv.

Specialpedagogik kan ses som

- **Sociokulturellt** och historiskt situerat svar på grundläggande dilemmat att alla elever ska få ut något gemensamt av utbildningen samtidigt som utbildningen ska möta elevers olikheter. (Nilholm, 2006). Vad är det som gör att jag tänker att det är helt omöjligt? Om jag tar på mig andra ”glasögon” ser jag annorlunda på det?

Teorier som en ”verktygslåda”.

Teorier behövs för att:

- Veta och förstå vad jag själv grundar mina antaganden på?
- Förstå och kritiskt kunna granska forskning och andra texter
- Kunna omsätta styrdokument i praktiken
- Kunna förstå uppkomna situationer ur flera olika perspektiv
- Kunna belysa villkor och förutsättningar för delaktighet, kommunikation och lärande på individ-, grupp- skol- och samhällsnivå
- Kunna förstå och utmana kollegor
- Komma ifrån ”eget tyckande”

”...viktigt att vuxna som möts för samtal om barns lärande kan föra dialog över hur man kan skapa förutsättningar **Forts**

Vilka teorier syns i förskolans och skolans praktik och läroplan?

- **Konstruktivism**

Piaget. Barn lär genom:

- Den kognitiva utvecklingen
- Mognads/stadieteori → erfarenheter avgör
- Aktiv utforskning av miljön, leka, härma, laborera
- Symboliskt tänkande – tanken leder till språket

Pedagogiska konsekvenser

- Barnet måste ges rika möjligheter att vara aktiv, utforska sin omvärld, leka utan för mycket inblandning av vuxna → den vuxne utmana och vara delaktig
- Ta reda på barns tankar – utmana – laborera

- Sociokulturellt perspektiv

Vyotskij. Barnlär genom:

- Sociala, historiska och kulturella sammanhang – situerat lärande
- Biologiska och sociala faktorer
- Språket – tankens redskap

Pedagogiska konsekvenser

- Socialt samspel med vuxna och barn viktigt, hitta barnens närmaste utvecklingszon
- Rika upplevelser, möjlighet att undersöka sin omgivning och delta i sammanhang
- ”Lärling-mästare”
- Verktyg (artefakter) tillåts i uppgifter och i testsituationer
-
- Utvecklingspedagogik / variationsteorin
Fenomenografi. Pramling Samuelsson & Marton
Barn lär genom:
  - Få tala, tänka, reflektera och handla
  - Variation och mångfald, synliggöra kritiska aspekter
  - Metakognition

Pedagogiska konsekvenser:

- Planera vad man vill barn skall förstå och uppfatta om sin omvärld – ”lärandets objekt”
- Ta reda på barns tankar och idéer genom observationer, bilder, intervjuer/samtal etc.
- Använda barns idéer som innehåll i verksamheten
- Skapa och ta vara på situationer – utmana – ”lärandets akt”.
- Dokumentera och utvärdera

Socialkonstruktionism

(Dahlberg, Malaguzzi, Reggio Emilia)

Barn (och pedagoger) lär genom:

- Konstruktion och kritiskt tänkande. Kunskap är inte upptäckten av någon inneboende sanning utan resultatet av konstruktionsprocess som innefattar tolkning och meningsskapande.
- Pedagogen som medkonstruktör, synliggöra ”makten”

Pedagogiska konsekvenser

- Tid – reflektion, diskussion, ”lyssnandets pedagogik”
- Dokumentera och utvärdera
- Samarbete och kollektivt lärande

- Miljöns betydelse ”en extra och aktiv pedagog”
- 100 språk

Praktiken behöver teoretiska perspektiv för att utvecklas och teoretiska resonemang behöver teori för att utvecklas.

Teorier behövs för att kunna analysera – att analysera är att:

- Göra en förenkling
- Klassificera och jämföra
- Kartlägga tydliga mönster
- Förklara orsaker till dessa mönster och göra en bedömning av dess konsekvenser

Hur observerar och utvärderar man på ett konstruktivt sätt?

- Kunna identifiera kvalitativt viktiga egenskaper i pedagogiska situationer som är relevanta utifrån syftet
- Kunna göra en bedömning utifrån 3 nivåer:
- 2. Den pedagogiska processen
- T.ex. kommunikationen mellan pedagog och barn/elev
- 3. Resultatet av den pedagogiska processen:
  - Sambandet mellan de olika nivåerna dvs. vilken betydelse barnens/elevens förutsättningar för lärande har för hur undervisningen bör utformas.
  - Jämföra de syften som är aktuella i situationen med förutsättningarna

Hur får vi en så sann bild som möjligt av barns/elevs förmåga och utveckling?

Samma barn/elev två skilda bilder...

Ur det individcentrerade perspektivet

Ges barnet/eleven en mer passiv gestaltning ”Är”

- Utifrån sin förmåga att passa in i ett redan fastlagt utvecklingspsykologiskt mönster
- Utifrån ålder och mognad
- Ses utan bakgrund och sammanhang
- Ofta problem...

En observation och analys ur detta perspektiv...

- Intresserar sig endast för det enskilda barnet/eleven
- Vad han eller hon gör enskilt hur han/hon agerar
- Bortser från de sociala faktorerna i barnets /elevens beteende
- Inläringssvårigheter framstår som en brist eller felaktig förförståelse vilken kan vara befogat att diagnostisera. Förförståelser behandlas dekontextu...

Ur det interaktionistiska perspektivet

En observation och analys ur detta perspektiv

- Kräver en mer detaljerad observation
- Intresserar sig för hur barnet/eleven interagerar med andra barn/ungdomar och med vuxna
- Hur han eller hon skapar ett gemensamt samtal
- Sammanhanget beskrivs samt de andra barnens/elevernas och de vuxnas respons
- Inlärningssvårigheter kan förstås som ett resultat av att man har andra erfarenheter
- Åtgärder inriktas på möjligheter till erfarenheter- kontexten

”Man ser den som viftar, men man ser inte alltid getingarna!”

Specialpedagogiska perspektiv: (finns som pdf på Stockholms univ.)

Kategoriskt $\leftrightarrow$ relationellt (Persson)

Punktueellt $\leftrightarrow$ relationellt (Maira von Richt)

Individeriktat $\leftrightarrow$ deltagarperspektiv (Haug)

Kompensatoriskt $\leftrightarrow$ kritiskt $\leftrightarrow$ dilemmaperspektivet (Nilholm)

Individeriktat $\leftrightarrow$ kommunikativt- relationellt perspektivet (Ahlberg)

Lärandet – beroende av sammanhanget

Var vi befinner oss påverkar vilka vi är - det finns ingen kulturbefriad intelligens. (Leif Strandberg)

